

L'avinguda del teatre combatiu

L'exposició "El Paral·lel, 1894-1939", que acull el CCCB fins el 24 de febrer de 2013, commemora l'època daurada de l'avinguda dels teatres, una expressió cultural genuïna del conflicte social i polític de la Barcelona d'inicis del segle XX.

Al final del segle XIX, el Paral·lel de Barcelona es va convertir en un esclat cultural i social genuï, únic a Europa per la seva magnitud i singularitat. Durant més de quatre dècades (1894-1939), un conjunt de manifestacions de la cultura popular i de masses fruit d'unes circumstàncies històriques que havien transformat el paisatge social, econòmic i polític de la ciutat, van convertir aquesta avinguda farcida de teatres en la punta de llança de la modernitat. Estranyament, però, aquesta època daurada del teatre combatiu ha quedat durant molts anys oblidada en un racó de la memòria dels barcelonins. Fins que el dramaturg Xavier Albertí i el periodista Eduard Molner es van proposar de recuperar aquest patrimoni. Després de quatre anys de consultar arxius i la minsa bibliografia sobre els teatres del Paral·lel, han aconseguit donar llum a un període històric d'una avinguda massa singular per a quedar soterrada per plomes i llums de neó. El resultat, l'exposició que el CCCB ofereix fins el 24 de febrer de 2013, "El Paral·lel 1894-1939", un viatge a aquesta artèria, on el 78% de l'ocupació de l'espai a vorera i vorera estava vinculada a l'oferta escènica.

El fenomen del Paral·lel des de finals del segle XIX fins al 22 de gener de 1939, data en què tanquen tots els teatres de Barcelona, acabada la guerra, és similar al Montmartre de París o al Broadway de Nova York, però hi ha una cosa que el feia únic al món: el Paral·lel no era terreny burgès, sinó un àmbit d'hegemonia popular que des del seu naixement va esdevenir una expressió cultural genuïna del conflic-

COL·LECCIÓ INSTITUT D'ESTUDIS FOTOGRÀFICS DE CATALUNYA

L'actor Josep Sempere durant una representació teatral, 1920.

te social i polític que caracteritzava la Barcelona de la primera meitat del segle XX i va generar uns espectacles de continguts i formats perfectament diferenciats, confegits pel públic i pels artistes. Ara bé, no es tracta d'una exposició d'arts escèniques, sinó un viatge als sentiments i la manera de percebre els fets i les transformacions socials d'una classe obrera barcelonina que volia ser actor principal de transformacions en qüestions com el sexe, el concepte de modernitat o l'homosexualitat, per exemple.

I si bé és cert que coincidint amb la primera guerra mundial algunes fortunes europees veien en el Paral·lel una oportunitat de gaudir del joc, el sexe i la prostitució, els autèntics inquilins del Paral·lel sempre foren els veïns. Era l'espai on es manifestaven les ideologies que movien les organitzacions

polítiques i sindicals de les classes populars. Republicanisme, socialisme i anarquisme s'escampaven per la ciutat i sovint tenien un punt de trobada en els teatres on de vegades es feien mítings al matí i espectacles al vespre i a la nit. La pantomima, el teatre musical amb la sarsuela com a protagonista, el vodevil escrit en català, el circ, els cuplets i el teatre de denúncia social... El Paral·lel ja s'havia convertit en un mirall d'una societat catalana disposta a incorporar els ideals de modernitat i justícia social que provenien de les grans capitals europees.

Aquesta concentració de teatres l'havia afavorida un seguit de disposicions urbanístiques contradictòries, que van facilitar l'aparició d'edificacions efímeres i la conversió d'aquest carrer, inaugurat oficialment el 1894, en una densa àrea d'oci i espectacles. Des d'aquell moment, la ciutat assistia inconscient al naixement de la cultura de masses. I com remarquen els comissaris de l'exposició, "tot passava al Paral·lel, un calidoscopi d'una societat en profunda transformació".

L'exposició mostra fotografies, materials audiovisuals, documents sonors recuperats, llibres, fulletons, revistes, programes, cartells, partitures, atrezzo, vestuari i objectes diversos. Les arts plàstiques són part fonamental de l'exposició. Tot aquest món del Districte V queda reflectit en l'obra d'Isidre Nonell i de Ricard Opisso, que són els primers artistes que pinten el Paral·lel i la seva àrea d'influència. Però la llista d'artistes plàstics que s'inspiren en aquesta zona de la ciutat és àmplia: Pablo Picasso, Francesc Domingo, Ricard Canals, Ricard Urgell, Rafael Barradas, Emili Bosch, Ismael Smith, Jaume Pasarell, Josep Branguelí i Gabriel Casas.

Com a complement, es pot realitzar un itinerari a peu el 24 de novembre de 2012, 17 de febrer i 18 de maig de 2013 pels punts més significatius d'aquesta artèria del teatre combatiu.

Redacció